פרשת חוקת – שבת קודש

(כא) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי לֵאמֹר:

כא וּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אִזְגַּדִּין, לְוָת סִיחוֹן מַלְכָּא אֱמוֹרָאָה לְמֵימַר.

רש"י ◂ וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים: וּבְמָקוֹם אַחֵר תּוֹלֶה הַשְּׁלִיחוּת בְּמֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ב): "וָאֶשְׁלַח מַלְאָכִים מִמִּדְבַּר קֵדֵמוֹת", וְכֵן (במדבר כ): "וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקָּדֵשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם" וּבִיפְתָּח הוּא אוֹמֵר: (שופטים יא): "וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם וְגוֹ'" הַכְּתוּבִים הַלָּלוּ צְרִיכִים זֶה לָזֶה: זֶה נוֹעֵל וְזֶה פּוֹתֵחַ, שֶׁמֹּשֶׁה הוּא יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל הוּא מֹשֶׁה, לוֹמַר לְךָ שֶׁנְּשִׁיא הַדּוֹר הוּא כְּכָל הַדּוֹר, כִּי הַנָּשִׂיא הוּא הַכֹּל:

(כב) אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ לֹא נִטֶּה בְשָׂדֶה וּבְכָרֶם לֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ:

כב אֶעְבַּר בְּאַרְעָךְ, לָא נִסְטֵי בַּחֲקַל וּבְכַרְמָא לָא נִשְׁתֵּי, מֵי גּוּב: בְּאוֹרַח מַלְכָּא נֵיזֵיל, עַד דְּנִעְבַּר תְּחוּמָךְ.

רש"י ◂ אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִצְטַוּוּ לִפְתֹּחַ לָהֶם בְּשָׁלוֹם, בִּקְּשׁוּ מֵהֶם שָׁלוֹם:

(כג) וְלֹא־נָתַן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יָהְצָה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל:

כג וְלָא שְׁבַק סִיחוֹן יָת יִשְׂרָאֵל, לְמִעְבַּר בִּתְחוּמֵיהּ, וּכְנַשׁ סִיחוֹן יָת כָּל עַמֵּיהּ וּנְפַק לְקַדְמוּת יִשְׂרָאֵל לְמַדְבְּרָא, וַאֲתָא לְיָהָץ; וַאֲגִיחַ קְרָבָא, בְּיִשְׂרָאֵל.

רש"י ◂ וְלֹא־נָתַן סִיחֹן וְגוֹ': לְפִי שֶׁכָּל מַלְכֵי כְּנַעַן הָיוּ מַעֲלִין לוֹ מַס, שֶׁהָיָה שׁוֹמְרָם שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עֲלֵיהֶם גְּיָסוֹת. כֵּיוָן שֶׁאָמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל: אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ לֹא נִטֶּה בְּשָׂדֶה וּבְכָרֶם לֹא נִשְׁתֶּה מֵי גּוּב, לוֹמַר לְךָ שֶׁנְּשִׁיא הַדּוֹר הוּא כְּכָל הַדּוֹר, כִּי הַנָּשִׂיא הוּא הַכֹּל: וַיֶּאֱסֹף סִיחוֹן אֶת כָּל עַמּוֹ, לְמַעַן הַרְבּוֹת בְּמִלְחֶמֶת יִשְׂרָאֵל: וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה, לְהַרְחִיק מִן הָעֲיָרוֹת וְנִתְקַבְּצוּ כֻּלָּם לְמָקוֹם אֶחָד וְשָׁם נִפְלוּ, וּמִשָּׁם הָלְכוּ יִשְׂרָאֵל אֶל הֶעָרִים וְאֵין עוֹמֵד לְנֶגְדָּם, כִּי אֵין שָׁם אִישׁ, אֶלָּא נָשִׁים וָטַף:

(כד) וַיַּכֻּהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חָרֶב וַיִּירַשׁ אֶת־אַרְצוֹ מֵאַרְנֹן עַד־יַבֹּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן:

כד וּמְחָהִי יִשְׂרָאֵל, לְפִתְגָם דְּחָרֶב; וִירֵית יָת אַרְעֵיהּ מֵאַרְנוֹנָא, עַד יָבֻקָא עַד בְּנֵי עַמּוֹן אֲרֵי תַּקִּיף, תְּחוּמָא דִּבְנֵי עַמּוֹן.

רש"י ◂ כִּי עַז: וּמַהוּ חָזְקוֹ? הַתְּרָאָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָמַר לָהֶם (דברים ב): "אַל־תְּצֻרֵם וְגוֹ'":

(כה) וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הֶעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכָל־בְּנֹתֶיהָ:

כה וּנְסִיב, יִשְׂרָאֵל, יָת כָּל קִרְוַיָּא, הָאִלֵּין; וִיתִיב יִשְׂרָאֵל בְּכָל קִרְוֵי אֱמוֹרָאָה, בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכָל כַּפְרָנָהָא.

רש"י ◂ בְּנֹתֶיהָ: כְּפָרִים הַסְּמוּכִים לָהּ:

(כו) כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד־אַרְנֹן:

כו אֲרֵי חֶשְׁבּוֹן קַרְתָּא דְּסִיחוֹן מַלְכָּא אֱמוֹרָאָה, הִיא; וְהוּא אַגִּיחַ קְרָבָא, בְּמַלְכָּא דְּמוֹאָב קַדְמָאָה, וּנְסִיב יָת כָּל אַרְעֵיהּ מִנֵּיהּ, עַד אַרְנוֹן.

רש"י ◂ וְהוּא נִלְחַם: לָמָּה הֻצְרַךְ לְהִכָּתֵב? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (שם): "אַל תָּצַר אֶת־מוֹאָב" וְחֶשְׁבּוֹן מְשֵׁל מוֹאָב הָיְתָה, כָּתַב לָנוּ שֶׁסִּיחוֹן לְקָחָהּ מֵהֶם, וְעַל יָדוֹ טֹהֲרָה לְיִשְׂרָאֵל.מִיָּדוֹ: מֵרְשׁוּתוֹ:

(כז) עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים בָּאוּ חֶשְׁבּוֹן תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן עִיר סִיחוֹן:

כז עַל כֵּין יֵימְרוּן מַתְּלַיָּא, עוּלוּ לְחֶשְׁבּוֹן; תִּתְבְּנֵי וְתִשְׁתַּכְלַל, קַרְתָּא דְּסִיחוֹן.

רש"י ◂ עַל־כֵּן: עַל אוֹתָהּ מִלְחָמָה שֶׁנִּלְחַם סִיחוֹן בְּמוֹאָב. יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים: בִּלְעָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר כג): וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ". הַמֹּשְׁלִים: בִּלְעָם וּבְעוֹר וְהֵם אָמְרוּ:בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן: שֶׁלֹּא הָיָה סִיחוֹן יָכוֹל לְכָבְשָׁהּ וְהָלַךְ וְשָׁכַר אֶת בִּלְעָם לְקַלְלוֹ, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר לוֹ בָּלָק (שם כב): "כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וְגוֹ'".תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן: חֶשְׁבּוֹן בְּשֵׁם סִיחוֹן לִהְיוֹת עִירוֹ:

(כח) כִּי־אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן לֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחֹן אָכְלָה עָר מוֹאָב בַּעֲלֵי בָּמוֹת אַרְנֹן:

כח אֲרֵי קִדּוּם תַּקִּיף כְּאִישָׁא נְפַק מֵחֶשְׁבּוֹן, עָבְדֵי קָרְבָא כְּשַׁלְהֶבְיָתָא מִקַּרְתָּא דְּסִיחוֹן: קַטִּילוּ עַמָּא דִּשְׁרוּ בִּלְחָיַת מוֹאָב, כְּמִרְיָא דְּפָלְחִין בֵּית דַּחְלַת רָמָתָא דְּאַרְנוֹן.

רש"י ◂ כִּי־אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן: מִשֶּׁכָּבְשָׁהּ סִיחוֹן.אָכְלָה עָר מוֹאָב: שֵׁם אוֹתָהּ הַמְּדִינָה קָרוּי "עָר" בְּלָשׁוֹן עִבְרִי "בִּלְחָיַת" בְּלָשׁוֹן אֲרָמִי.עָר מוֹאָב: עָר שֶׁל מוֹאָב:

(כט) אוֹי־לְךָ מוֹאָב אָבַדְתָּ עַם־כְּמוֹשׁ נָתַן בָּנָיו פְּלֵיטִם וּבְנֹתָיו בַּשְּׁבִית לְמֶלֶךְ אֱמֹרִי סִיחוֹן:

כט וָי לְכוֹן מוֹאָבָאֵי, אֲבַדְתּוּן עַמָּא דְּפָלְחִין לִכְמוֹשׁ; מְסַר בְּנוֹהִי צִירִין וּבְנָתֵיהּ בְּשִׁבְיָא, לְמַלְכָּא אֱמוֹרָאָה סִיחוֹן.

רש"י ◂ אוֹי־לְךָ מוֹאָב: שֶׁקִּלְּלוֹ אֶת מוֹאָב שֶׁיִּמְסְרוּ בְּיָדוֹ.כְּמוֹשׁ: שֵׁם אֱלֹהֵי מוֹאָב.נָתַן: הַנּוֹתֵן אֶת בָּנָיו שֶׁל מוֹאָב.פְּלֵיטִם: נָסִים וּפְלֵטִים מֵחֶרֶב וְאֶת בְּנוֹתָיו בַּשְּׁבִית וְגוֹ':

(ל) וַנִּירֶם אָבַד חֶשְׁבּוֹן עַד־דִּיבֹן וַנַּשִּׁים עַד־נֹפַח אֲשֶׁר עַד־מֵידְבָא:

ל פְּסַקַת מַלְכוּ מֵחֶשְׁבּוֹן, עַדָּא שֶׁלְטָן מִדִּיבוֹן; וְצַדִּיאוּ עַד נֹפַח, דְּסָמִיךְ עַד מֵידְבָא.

רש"י ◂ וַנִּירֶם אָבַד: מַלְכוּת שֶׁלָּהֶם.אָבַד חֶשְׁבּוֹן עַד־דִּיבֹן: מַלְכוּת וָעֹל שֶׁהָיָה לְמוֹאָב בְּחֶשְׁבּוֹן אָבַד מִשָּׁם וְכֵן "עַד דִּיבֹן", תַּרְגּוּם שֶׁל "סָר" "עַד", כְּלוֹמַר סָר נִיר מִדִּיבֹן. נִיר לְשׁוֹן מַלְכוּת וְעֹל וּמֶמְשֶׁלֶת אִישׁ, כְּמוֹ (מלכים א, יא): "לְמַעַן הֱיוֹת־נִיר לְדָוִיד־עַבְדִּי".וַנַּשִּׁים: שִׁי"ן דְּגוּשָׁה, לְשׁוֹן שְׁמָמָה: כָּךְ יֹאמְרוּ הַמּוֹשְׁלִים: וְנַשִּׁים אוֹתָם.עַד־נֹפַח: הֶשְׁמוֹנוּם עַד נֹפַח:

(לא) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי:

לא וִיתִיב, יִשְׂרָאֵל, בַּאֲרַע, אֱמוֹרָאָה.

(לב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת־יַעְזֵר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֹתֶיהָ וַיּוֹרֶשׁ (וַיּוֹרֶשׁ) אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־שָׁם:

לב וּשְׁלַח מֹשֶׁה לְאַלָּלָא יָת יַעְזֵר, וּכְבַשׁוּ כַּפְרָנָהָא; וְתָרִיךְ, יָת אֱמוֹרָאָה דְּתַמָּן.

רש"י ◂ וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת־יַעְזֵר: הַמְרַגְּלִים לְכָדוּהָ, אָמְרוּ: לֹא נַעֲשֶׂה כָּרִאשׁוֹנִים, בְּטוּחִים אָנוּ בְּכֹחַ תְּפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לְהִלָּחֵם:

(לג) וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לִקְרָאתָם הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה אֶדְרֶעִי:

לג וְאִתְפְּנִיאוּ, וּסְלִיקוּ, לְאוֹרַח, מַתְנַן; וּנְפַק עוֹג מַלְכָּא דְּמַתְנַן לְקַדְמוּתְהוֹן הוּא וְכָל עַמֵּיהּ, לְאָגְחָא קְרָבָא לְאֶדְרֶעִי.

(לד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַל־תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן:

לד וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה, לָא תִּדְחַל מִנֵּיהּ אֲרֵי בִּידָךְ מְסָרִית יָתֵיהּ וְיָת כָּל עַמֵּיהּ, וְיָת אַרְעֵיהּ; וְתַעְבֵּיד לֵיהּ כְּמָא דַּעְבַדְתָּא לְסִיחוֹן מַלְכָּא אֱמוֹרָאָה, דְּיָתִיב בְּחֶשְׁבּוֹן.

רש"י ◂ אַל־תִּירָא אֹתוֹ: זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יד): "וַיָּבֹא הַפָּלִיט" הוּא עוֹג שֶׁפָּלַט מִן הָרְפָאִים, שֶׁהִכּוּ כְּדָרְלָעֹמֶר וַחֲבֵרָיו בְּעַשְׁתְּרוֹת קַרְנַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ג): "רַק־עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים":

(לה) וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד וַיִּירְשׁוּ אֶת־אַרְצוֹ:

לה וּמְחוֹ יָתֵיהּ וְיָת בְּנוֹהִי וְיָת כָּל עַמֵּיהּ, עַד דְּלָא אִשְׁתְּאַר לֵיהּ מְשֵׁיזֵיב; וִירִיתוּ, יָת אַרְעֵיהּ.

רש"י ◂ וַיַּכּוּ אֹתוֹ: מֹשֶׁה הָרָגוֹ כדאיתא בַּבְּרָכוֹת בהרואה, עָקַר טורא בַּר תְּלָתָא פָּרְסִי וכו'

כב (א) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ:

א וּנְטַלוּ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וּשְׁרוּ בְּמֵישְׁרַיָּא דְּמוֹאָב, מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא דִּירִיחוֹ.